

УДК 001.8(334.01+378:37.013)

**Бізнес-освіта в структурі менеджмент-освіти
та філософії господарства
(філософсько-освітнє осмислення)**

Жигилевич О.Ю., здобувач Інституту вищої освіти НАПН України,
elzhy08@gmail.com

Бізнес-освіта є одним із сучасних і найбільш перспективних напрямів надання економічної освіти у широкому сенсі слова, а саме як філософії господарства. Навіть побіжний огляд фахової економічної літератури показує, що сам академічний статус бізнес-освіти і досі залишається до кінця не проясненим. Бізнес-освіта нерідко розглядається також як елемент менеджмент-освіти, тобто особливий підвид теорії управління. Крім того, бізнес-освіта являє собою особливий і надзвичайно важливий, у певному сенсі парадигмальний приклад освіти упродовж усього життя. Кінцевою метою економічної освіти є оволодіння економічною теорією як формування у студента системи економічних знань, тоді як бізнес-освіта своєю кінцевою метою має, передусім, підготовку успішного бізнесмена (бізнесвумен). Економічна освіта потрібна як керівникам великих державних підприємств та організацій, так і виконавцям-підлеглим, тоді як бізнес-освіта потрібна більшою мірою для ведення власної, приватної справи. Бізнес-освіту у світі надають переважно недержавні, приватні навчальні заклади – у більшості випадків численні бізнес-школи. В Україні бізнес-освіта і досі не врегульована належною мірою законодавчо: поняття бізнес-освіти відсутнє у Законі України «Про вищу освіту». Як на державному, так і на приватному рівні бізнес-освіта повинна набувати все більшою мірою міжнародний характер. Це є більш, ніж природно в умовах глобалізації. Приклад бізнес-освіти свідчить про те, що це спосіб підтримання власної конкурентоздатності у бізнесі. LLL (life long learning) – це постійне повернення бізнесмена до ресурсу освіти для розширення власного кругозору, опанування останніми новинками у різних сферах задля якомога вищої (в ідеалі на рівні «шести сигм») ефективності власного бізнесу.

Ключові слова: бізнес-освіта, економічна освіта, менеджмент-освіта, освіта упродовж всього життя, філософія господарства, глобалізація.

Бізнес-освіта є одним із сучасних і найбільш перспективних напрямів надання економічної освіти у широкому сенсі слова, а саме як філософії господарства. Водночас, навіть побіжний огляд фахової економічної літератури показує, що сам академічний статус бізнес-освіти і досі залишається до кінця не проясненим. Так, бізнес-освіта нерідко розглядається також як елемент менеджмент-освіти, тобто особливий підвид теорії управління. Все це потребує, на наш погляд, зовнішньої, незалежної та неупередженої оцінки, яку, як загально визнано, може надавати філософія. Спробуємо окреслити основні обриси такої загальної філософської теоретико-методологічної позиції щодо бізнес-освіти та її місця у структурі різних суспільних наук, а згодом перейдемо

до виявлення спеціальної позиції щодо цього питання, яку займає філософія освіти, котру ми розглядаємо як найбільш близьку до завдань бізнес-освіти загальну філософську теорію та методологію.

Передусім, варто зазначити специфіку бізнес-освіти порівняно з економічною освітою: з одного боку, значна частина навчального матеріалу у них збігається, з іншого, їхні цілі і завдання часто виявляються відмінними. Так, кінцевою метою економічної освіти є оволодіння економічною теорією як формування у студента системи економічних знань, тоді як бізнес-освіта своєю кінцевою метою має, передусім, підготовку успішного бізнесмена (бізнесвумен). Для виконання останньої мети, як правило, зовсім необов'язково опанувати усією системою економічних знань – тут домінує практична орієнтація освіти, яка явно переважає і практично повністю витісняє складову так званої «фундаментальної науки», а отже і більшу частину класичної «фундаментальної освіти». Ось як характеризує українська дослідниця співвідношення економічної освіти та бізнес-освіти у США – країні, де бізнес-освіта отримала чи не найвищий ступінь розвитку і демонструє переконливі результати: «Досліджуючи особливості підготовки фахівців економічного профілю в США, слід розрізняти поняття економічної освіти та бізнес-освіти. Економічна освіта має більш теоретичний характер і забезпечує підготовку фахівців для роботи в державних структурах, у той час як бізнес-школи навчають практиків для роботи у приватному секторі» [2, с. 172]. Як бачимо, відмінність у цілях навчання у США пов'язана не стільки з теорією та практикою, скільки з роботою у різних сферах господарства: на макрорівні більше потрібна освіта, яка дає більш масштабне бачення функціонування економіки – а саме як цілісного господарства країни, а можливо навіть як складової світової економіки в усіх (або, принаймні їхній більшості) аспектах її розвитку. Така економічна освіта потрібна як керівникам великих державних підприємств та організацій, так і виконавцям-підлеглим – щоби краще розуміти

як кінцеве призначення певних економічних процесів, так і місце і роль окремих працівників на різних ділянках великих виробництв. Тоді як бізнес-освіта потрібна більшою мірою для ведення власної, приватної справи, яка, звісно, також може набувати доволі великих масштабів, іноді навіть співмірних з економікою невеликих країн – однак, як правило, бізнесмени все ж є керівниками підприємств виробництва або обслуговування середнього та малого масштабу.

Варто зробити також зауваження щодо значно ширшого спектру спеціальностей, які належать до сфери бізнес освіти, ніж це прийнято обговорювати (не кажучи вже про надання цих видів освіти) у освітньому просторі України. Так, традиційно до бізнес-освіти зараховують набуття ступеню MBA (Master of Business Administration), тоді як навіть Вікіпедія подає список із не менш, як 27 спеціальностей, які належать до сфери бізнес-освіти, включно з: (M.Acc, M.Acy/MPA or M.P.Acc) – облік; (M.Bio.Ent) – комерціалізація біотехнологій; (MBM) – загальні навички в управлінні та лідерстві; (MBE) – підготовка фахівців бізнес-освіти; (MBE) – створення і управління підприємством; (M.Bus) – підготовка до спеціальних напрямів ведення бізнесу; (M.Com або M.Comm) – підготовка до ведення бізнесу у окремих галузях економіки, нерідко з поглибленою теоретичною складовою; Master of Computer Information Systems (MCIS) – спеціальна підготовка для розв’язання технологічних завдань ведення бізнесу; (M.Econ/M.Ec) – теоретично насичена підготовка, однак нерідко з прикладним ухилом; (MEM) – підготовка менеджерів з інженерною освітою; (M.Ent) – мультидисциплінарна підготовка фахівців з підприємництва; (M.Fin) – підготовка фінансових менеджерів, у тому числі з корпоративного фінансування, зокрема фінансового моделювання та ризик-менеджерів; (MHA) – підготовка менеджерів у сфері охорони здоров’я; (MIB) – підготовка менеджерів у сфері ведення міжнародного бізнесу; (MM) – підготовка менеджерів з лідерства та ведення суміжних

проектів; післядипломна освіта менеджерів для спільних підприємств та кредитних спілок; (MMR) – післядипломна освіта менеджерів для досліджень у сфері маркетингу; (MNO or MNPO) – післядипломна освіта менеджерів у сфері професійних спонсорства та волонтерської діяльності; (MSPM or MPM) – підготовка менеджерів у сфері проектування; (MPA) – підготовка менеджерів у сфері адміністрування публічної сфери; (M.Sc.RE) – підготовка менеджерів у сфері продажу нерухомості та ріелтерства; (MSBA) – поглиблена підготовка менеджерів у сфері адміністрування бізнесу; Master of Science in Business Administration in Computer Information Systems (MSBA-CIS) – підготовка менеджерів у сфері інформаційних бізнес-технологій; (MSM) – підготовка менеджерів у сфері наукових досліджень менеджменту; (PSM) – підготовка менеджерів у міждисциплінарного профілю з поглибленим вивченням математики та комерційних професійних якостей; підготовка менеджерів у сфері менеджменту екологічних проектів та проектів стійкого розвитку («Master in Sustainable Business» (MSB)) [9]. Крім того, наявна можливість отримувати майже таку ж кількість спеціальностей на попередньому освітньо-кваліфікаційному рівні – бакалавра; та на наступному освітньо-кваліфікаційному рівні – доктора. Все це свідчить про те, що бізнес-освіта, виростаючи у конкуренції з економічною освітою, а також на основі значної частини елементів традиційної економічної освіти, все більше витісняє останню, хоча й навряд чи витіснить її зовсім – вочевидь і не має такої спеціальної мети (швидше йде мова про переважно побічний ефект розвитку самої бізнес-освіти).

Окремо слід зазначити, що бізнес-освіту у світі надають переважно недержавні, приватні навчальні заклади – у більшості випадків численні бізнес-школи. Однак, сам факт того, що більший успіх у наданні бізнес-освіти мають приватні заклади привертає увагу до специфіки менеджменту у сфері бізнесу та особливостей державного управління. Слід враховувати, що бізнес-освіту

нерідко також розглядають як не лише економічну, але й управлінську освіту. У цьому третя її особливість, порівняно з економічною освітою, після розрізнення за ознаками теоретичність/практичність та державний/приватний сектор.

Що стосується теорії управління, яку на західний манер нерідко називають теорією менеджменту, то тут теж спостерігаються певні відмінності між управлінням приватним сектором і сектором державним. Більше того, у академічній сфері менеджмент має також свою специфіку, і хоча на заході нерідко здійснюють ротацію топ-менеджерів, переміщаючи їх з усіх трьох сфер – приватної, державної та академічної – у кожен іншу, однак все ж це завжди певний ризик, і не завжди виправданий ризик. Тому, якщо ми говоримо про бізнес-освіту, то вона найбільше відповідає також і теорії менеджменту приватного сектору, хоча для цього вже є зовсім інші причини, ніж у випадку порівняння бізнес-освіти з економічною освітою. Так, у теорії менеджменту приватного сектору, на противагу сектору державному, а також значною мірою і сектору академічному, набагато більше заохочується спонтанність та ініціативність, з одного боку, а з іншого – наголошується на незрівнянно вищому ступені особистої відповідальності за якість результату.

Ось як характеризує ступінь вимог до результатів виробництва у приватному секторі метод «шести сигм», визначення якому знаходимо у Енциклопедії: «Шість сигм (англ. Six sigma) – це один з методів управління процесами, заснований на проведенні статистичної оцінки фактів, даних процесу, систематичному пошуку і розробці заходів щодо підвищення рівня виходу придатної продукції, їхнього послідовного впровадження та подальшого аналізу безпомилковості процесів для збільшення задоволеності клієнтів. Назва походить від грецької букви сигма σ , яка позначає в статистичному аналізі поняття середньоквадратичного відхилення. Рівень безпомилковості виробничого процесу в цьому методі визначається за кількістю σ , яке представляє собою питома вага бездефектної продукції у відсотках на виході

процесу. Процес з якістю 6σ на виході характеризує 99,99966% випадків без дефектів, або не більше 3,4 дефектів на 1 млн операцій» [7]. Хоча за взірць такого виробництва взяли роботу у корпорації «Моторола», тобто представника великої, транснаціональної корпорації, однак сам дух вимогливості і прагнення досягнути ідеалу у забезпеченні якості продукції властивий саме сфері бізнесу. Саме тут панує жорстка, а іноді навіть жорстока конкуренція – те, що практично відсутнє, або значно пом'якшене у державному та академічному управлінні.

Цікавий досвід наукового аналізу специфіки державного менеджменту у порівнянні з приватним подають публікації авторок з Казахстану [5] та Білорусі [1], які намагаються охарактеризувати можливість надання повноцінної бізнес-освіти за умов домінування в економіці державного управління, що властиво для країн, резидентами яких є ці авторки.

Так, А.І.Монобаєва у співавторстві з Г.Космо зазначає такий необхідність залучення до практики державного управління Казахстану досвіду провідних західних країн (США, Канади, Великобританії, Австралії тощо), набутому у 80-ті роки ХХ століття, який отримав назву «нового державного менеджменту New Public Management (NPM)» [5, с. 60]. Феномен широкого залучення досвіду менеджменту приватних компаній у практику державного управління фіксують також раніше російські дослідники: «Багато в чому концепція нового державного менеджменту та відповідні їй реформи були стимульовані критикою витратного характеру політики держави і різким падінням довіри населення до державного управління. Вихід з кризи державно-адміністративного управління багато хто бачив на шляхах переосмислення теорії державного управління на засадах менеджменту як управління бізнесом в ринковій економіці» [6, с. 81]. Автори статті про досвід Казахстану у впровадженні нового державного менеджменту (НДМ) зосереджують свою увагу на ознаках його наявності у системі вищої освіти Казахстану загалом,

акцентуючи увагу на перевагах запровадження НДМ у практику управління університетами Казахстану [5, с. 63-68].

Крім виконання свого основного завдання у статті, її автори попередньо роблять також кілька важливих для нашої тем зауважень. По-перше, вони засвідчують поширення запровадження такої стратегії управління по світу, у тому числі й в Україні. А по-друге, вони зауважують, що залучення властивого бізнес-середовищу менеджменту до управління державою потребує певних передумов і не завжди може бути успішним: «Найбільшого успіху в застосуванні НДМ домоглися держави з розвиненими формами демократії і розвиненим приватним сектором економіки (Великобританія, США, Нова Зеландія). Скандинавські країни, Франція, Італія і Іспанія поставилися до принципів НДМ більш вибірково, запровадивши лише окремі механізми нової концепції» [5, с. 61]. Крім того, П.Данліві зауважує обмеженість застосування такого менеджменту до державного управління в принципі: «Структура роботи державного сектора, змінена в результаті впровадження концепції нового державного управління, на практиці має мало спільного з реальною ринковою організацією діяльності підприємств» [10, с. 469].

Схожих висновків досягає також білоруська дослідниця А.А.Баранівська, яка критикує традиційну модель державного управління на основі моделі раціональної бюрократії Макса Вебера і бачить перспективу у залученні до методів управління закладами освіти елементів бізнесового менеджменту. Однак, ця авторка йде далі і пропонує звернутися до третьої, після бюрократичної та ринкової стратегії управління – переважно у сфері вищої освіти – до мережевої моделі управління. Причому за модель (чи точніше – пілотний проект) налагодження змішаної державно-приватної моделі управління (хоча, наскільки можна зрозуміти, все ж за умови збереження регулятивної функції держави), авторка пропонує взяти саме управління бізнес-освітою: «Концептуальний підхід до формування системи державного

регулювання бізнес-освіти, заснований на концепції мережевого управління, передбачає мережеве управління в формі державно-приватного партнерства. У запропонованій моделі суб'єктами мережі є всі зацікавлені сторони: державні та місцеві органи управління, об'єднання роботодавців, професійні асоціації, торгові палати, бізнес-ВНЗ освіти, громадські організації, підприємства та компанії. При цьому роль основного регулятора виконує уповноважений державний орган управління з наступною поступовою передачею регуляторних функцій сторонній організації. Такою організацією може бути спеціальна суспільно-професійна організація бізнес-освіти, тобто організація, яка буде продуктом державно-приватного партнерства. Запропонована модель передбачає використання нових підходів до регулювання ринку бізнес-освіти, таких як мережева взаємодія, облік і оцінка ризиків, профілактика і попередження, залучення експертів, професійних організацій та об'єднань роботодавців та інше» [1].

Таким чином, можна зробити такі висновки з цього досвіду. Менеджмент зі сфери бізнесу користується репутацією ефективного і вартого для запозичення. З іншого боку, цей менеджмент має ознаки такого роду управління, яке більше відповідає одному середовищу (бізнесовому) і менше іншим (державному та академічному). Водночас, автори рекомендують не стільки підкреслювати і забезпечувати розділення різних сфер управління, скільки прагнути досягнути їхньої співпраці, тісної взаємодії, взаємної підтримки для досягнення ефекту вищої кумулятивної дії, а точніше того, що ми можемо назвати синергією.

В Україні бізнес-освіта і досі не врегульована належною мірою законодавчо: поняття бізнес-освіти відсутнє у Законі України «Про вищу освіту», натомість там кілька разів згадуються побіжно «бізнес-інкубатори» (статті 29, 30, 67-68, 70) та кілька разів рамочно, хоча й з перших рядків закону йде мова про «співпрацю державних органів і бізнесу з вищими навчальними

зкладами» (далі про це ж – у статтях 3, 29, 30), а у статті 38 йдеться навіть про «раду бізнесу» як дорадчий (дорадчо-консультативний) орган ВНЗ, який керівник ВНЗ може створювати поруч з радою роботодавців, радою інвесторів, студентською, наукову радою тощо, «якщо інше не передбачено статутом вищого навчального закладу» [3]. На запит на сайті Міністерства освіти і науки бізнес-освіта згадується переважно у зв'язку із взаємодією вітчизняних ВНЗ з європейськими, зокрема польськими та шведськими. Згадуються круглі столи, інтелектуальні ігри та як максимум – конференції щодо бізнес-освіти [8]. Таким чином, зарегульованості бізнес-освіти у деяких пострадянських країнах у вітчизняній практиці протистоїть практично повна неврегульованість надання цього надзвичайно важливого виду сучасної освіти. А особливо – якщо врахувати недостатню розвиненість ринкових відносин в економіці України, попри їхню надзвичайну запитаність як вітчизняним бізнес-середовищем, так і закордонними потенційними партнерами по бізнесу.

Крім досвіду, який Україна може запозичувати у регулюванні сфери бізнес-освіти від інших країн-колишніх радянських республік, важливий досвід, і не стільки теоретичний, скільки практичний можна запозичувати у ЄС та США. Мова йде про те, що як на державному, так і на приватному рівні бізнес-освіта повинна набувати все більшою мірою міжнародний характер. Це є більш, ніж природно в умовах глобалізації – це одна з головних гарантій не лише набуття досвіду, але й залучення до світового ринку попиту на фахівців, яких готує бізнес-освіта. Так, підготовлені в Україні фахівці повинні знати вимоги і запити до ведення бізнесу в світі – як для налагодження міжнародних бізнесових проєктів, так і для ефективної міжнародної мобільності працівників та самих фахівців з бізнесу – ринок потребує міжнародного транзиту не лише товарів та послуг, але й споживачів та виробників цих послуг.

До речі, у ЄС спеціальна організація, яка опікується проблемами бізнес-освіти, має спеціальний міждержавний статус і орієнтована не на економічні, не

на управлінські, а переважно на освітні цілі. «ЄРБО, Європейська рада з бізнес-освіти (European Council for Business Education – ECBE), є міжнародною некомерційною освітньою організацією, зареєстрованою в Брюсселі в якості AISBL – міжнародної неприбуткової організації. Вона прагне підтримувати академічні і професійні навчальні заклади в бізнесі і суміжних областях, надає консультації та консультаційні послуги з метою заохочення і підтримки інститутів у взятті ними на себе зобов'язань по постійному вдосконаленню шляхом участі в його акредитації процесів. Вона також створює цінні можливості мережі для шкіл, зацікавлених в інтернаціоналізації своїх навчальних програм і контактів. Ці послуги допомагають поліпшити навчальне середовище, і можливості кар'єрного зростання для студентів бізнесу. Місія ЄРБО полягає в підтримці більшої кількості установ освіти та професійної підготовки організації у їхній розробці видатних, інноваційних програм, які допоможуть студентам розвинути навички, знання і досвід, щоб домогтися успіху в сучасній динамічній глобальній економіці. Всі види академічних та професійних програм підтримуються в рамках сприяння навчанню протягом життя. Завдяки своїй акредитації, ЄРБО допомагає гарантувати, щоб акредитовані члени задовольняли вимогам Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), як це викладено в документах Болонського процесу та інших директивах ЄС. ЄРБО працює по всьому світу. Незважаючи на те, що ми маємо європейських засновників, наша зацікавленість у просуванні і підтримки європейської методології освіти, яка охоплює ідеали і цінності, втілені в «Болоньї», поширюється на постачальників бізнес-освіти в усьому світі. Наша політика полягає в наданні допомоги будь-якій установі, відданий забезпеченню і поліпшенню якості в її прагненні запропонувати студентам кращий освітній досвід з можливих» [12]. Таким чином, у самій бізнес-освіті слід бачити не лише економічні, не лише управлінські, але й власне освітні цінності. Навчання протягом життя (life long learning – LLL) не є простою красивою формулою:

приклад бізнес-освіти свідчить про те, що це спосіб підтримання власної конкурентоздатності у бізнесі. LLL – це не освіта заради освіти, не спосіб життя «вічного студента» за зразком традиційних китайських історій про інколи пожиттеві (і при цьому, як правило, по життєво невдалі) домагання здобути державну посаду за допомогою іспитів з каліграфії, історії та поезії. LLL – це постійне повернення бізнесмена до ресурсу освіти для розширення власного кругозору, опанування останніми новинками у різних сферах задля якомога вищої (в ідеалі на рівні «шести сигм») ефективності власного бізнесу. У виконанні цього завдання на другий план на певний час відходять навіть системність та функціональність управління та властива економіці боротьба з конкурентами і гонитва за прибутком. Тому, без розуміння освітньої складової бізнес-освіти її можна легко перетворити на захоплення менеджментом заради менеджменту або хвилинною над-прибутковістю. Тоді як головним у бізнес-освіті все ж залишається прагнення розвитку – розвитку бізнесу завдяки розвитку людини і розвитку людини завдяки розвитку бізнесу. Тому у бізнес-освіті об'єднуються інтереси здавалося би найзапекліших конкурентів по бізнесу і непримиренних шкіл менеджменту.

Аналогічні цінності спостерігаємо і у американській національній асоціації бізнес-освіти, яка об'єднує усіх зацікавлених у такій освіті: «Національна асоціація бізнес-освіти (The National Business Education Association – NBEA) є провідною професійною організацією в країні, яка присвячує себе виключно обслуговуванню фізичних осіб і груп, що займаються навчанням, управлінням, науковими дослідженнями і поширенням інформації для і про бізнес. NBEA є провідною асоціацією, яка присвячена визнанню того, що компетенції бізнес-освіти мають важливе значення для всіх людей в сучасному мінливому суспільстві. NBEA прагне до поліпшення професійного інтересу і компетенції своїх членів і надає програми та послуги, які підвищують професійний ріст та розвиток членів. Крім того, NBEA є об'єднуючим

агентством серед інших груп, присвячених просуванню і поліпшенню бізнес-освіти. NBEA забезпечує життєво важливий зв'язок між приватним і державним секторами. NBEA надає бізнес-викладачам можливість залишитися на вершині змінюються навичок, необхідних у сучасному діловому світі через свої зв'язки з корпораціями і малого бізнесу. Крім того, Законодавча адвокатура NBEA в Комітеті підтримує своїх членів, пов'язаних з постійними національними, державними і місцевими зусиллями щодо подальшого розвитку бізнес-освіти в наших школах і громадах» [11].

«Національна асоціація бізнес-освіти є основною професійною організацією, яка: представляє і просуває освіту для бізнесу / про бізнес; забезпечує керівництво для спрямування бізнес-освіти; підтримує інструкції для підготовки осіб, щоб ефективно функціонувати в рамках глобального навколишнього середовища. Для втілення в життя цього бачення, NBEA буде: заохочувати, представляти, а також прагнути втілювати найвищі ідеали і цінності, досягнення і прагнення бізнес-педагогів на всіх рівнях; сприяти бізнес-освіті як перспективній області для наших кращих і найяскравіших кандидатів навчання; стимулювати реалізацію програм бізнес-освіти в сфері вищої освіти, які призначені для підготовки майбутніх поколінь бізнес-освіти; стимулювати і забезпечувати можливості для постійної, професійної освіти та просування бізнес-викладачів країни; працювати спільно з урядом, спільнотами, бізнесом і керівниками освіти на національному, державному та місцевому рівнях для досягнення загального визнання, що знання бізнесу має життєво важливе значення для успіху кожної людини і, отже, є важливим компонентом в освіті всіх студентів; розробити привабливі, інноваційні програми, які залучають людей в просуванні бізнес-програми; сприяти розумінню життєвої ролі, яку відіграє бізнес-освіта в успіху американського бізнесу та світової економіки» [11]. Як бачимо, тут бізнес-освіта взагалі розглядається мало як не взірць для

будь-якої іншої освіти – в усякому разі, як складова освіти будь-якого сучасного студента.

Таким чином, світовий досвід показує не лише значні лакуни у розвитку бізнес-освіти в Україні, але й показує, що наявні певні небезпеки і можливості такої ситуації з бізнес-освітою в Україні. Однозначно негативним явищем є відсутність повноцінної державної підтримки в Україні. Хоча це означає можливість розвитку будь-яких форм бізнес-освіти за умов відсутності її регуляції, однак ускладнює надання визнаних державою дипломів щодо отримання такої освіти. Нерозвинене вітчизняне бізнес-середовище не сприяє швидкому становленню вітчизняної бізнес-освіти, однак за умов глобалізації частково і тимчасово може бути компенсоване залученням закордонного та міжнародного бізнес-середовища, а також закордонних та міжнародних організацій з бізнес-освіти. Водночас, саме розвиток бізнес-освіти може стати одним з провідних чинників ефективного розвитку вітчизняного бізнес-середовища. Бізнес-освіту при цьому слід розвивати і як спеціальний напрям надання середньої спеціальної, вищої, другої та післядипломної освіти, так і як складову усіх цих видів освіти – на основі розгляду бізнес-освіти як освіти впродовж усього життя.

Список використаних джерел

1. Барановская А.А. Современные концепции государственного управления применительно к системе бизнес-образования [Электронный ресурс] / А.А.Барановская // SCI-ARTICLE. – Режим доступа: <http://sci-article.ru/stat.php?i=1476297887>
2. Велущак М. Структура вищої економічної освіти в США /М.Велущак // Порівняльна професійна педагогіка. – 2012. – № 2. – С. 169-174.
3. Закон України «Про вищу освіту» // Урядовий кур'єр. – № 146. – від 13 серпня 2014. – С. 7–18.
4. Ільїна В. Ю. Становлення та розвиток вищої економічної і бізнес-освіти Сполучених Штатів Америки у сучасних умовах: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. Ю. Ільїна – Ялта, 2009. – 237 с.

5. Монобаева А.И. Регулирование системы бизнес-образования в контексте принципов «нового государственного менеджмента» (NPM) / А.И. Монобаева, Х. Космо // Вестник КазЭУ. – Алматы: «Экономика», 2014. – № 4. – С. 60–68.
6. Сморгунов Л. В. Государственная политика и управление: учебник: в 2 ч. – Ч. 1: Концепции и проблемы государственной политики и управления /Л.В.Сморгунов, А.П.Альгин, И.Н.Барыгин. – М.: РОССПЭН, 2006. – 384 с.
7. ШЕСТЬ СИГМ [Электронный ресурс] // Энциклопедия производственного менеджера. – Режим доступа: <http://www.up-pro.ru/encyclopedia/six-sigma.html>
8. Results found for "бізнес-освіти" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/system/searchresults.html?search=%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8&id=250>
9. Business education [Electronic data] // Wikipedia, the free encyclopedia. – Access mode: https://en.wikipedia.org/wiki/Business_education
10. Dunlevey P. New Public Management is Dead – long live digital-eragovernance /P. Dunlevey // Journal of Public Administration Research and Theory. – 2005. – №16 (3). – P. 467-494.
11. The National Business Education Association [Electronic data]. – Access mode: <https://www.nbea.org/newsite/about/index.html>
12. Welcome to ECBE.EU [Electronic data]. – Access mode: <http://www.ecbe.eu/index.php?id=2>

Business education is one of the most modern and perspective directions of the providing of an economic education in the broadest sense, namely as a philosophy of the economy. Even a cursory survey of professional economic literature shows that the very status of academic business education is still not fully clarified. Business education is also often seen as part of management education like an unique subspecies of management theory. In addition, business education is a special and very important, in a sense of the paradigm example of the life long learning.

At the macro level it is more needed an education, which gives a broader view of the economy – namely, as an integrated economy, and perhaps even as part of the global economy at all (or at least at their most) aspects of its development. Such ultimate goal of economic education is the mastery of economic theory as the formation of student as master in the system of economic knowledge – to understand better how the final destination of certain economic processes correlates with the

place and role of individual employees in different parts of large enterprises. Meanwhile business education has the ultimate aim, above all, in growing up of a successful businessman (businesswoman). Economic education is needed for leaders of large state enterprises and organizations and their staff, while business needs more education for those who do their own, private affairs, which, of course, can also take a rather large scale, sometimes even comparable with economies of small countries – but as a rule, businessmen is still heads of not huge production of medium and small scale.

Business education in the world is provided mainly by non-governmental, private schools – in most cases, by many business schools. Business education is more consistent for management theory and precisely for the private sector management theory, although it has already a very different reasoning as in the case of comparison of business education with economic education. Thus, the theory of management of the private sector, as opposed to the public sector, and to a large extent to the academic sector, much more encouraged spontaneity and initiative on the one hand and on the other – it underlines the much higher degree of personal responsibility for the quality of the result.

Business management has the reputation of effective and worth to borrow. On the other hand, the management has signs of this kind of administration that is more consistent with one environment (the business) and less of others (public and academic). At the same time, we should not only emphasize and ensure separation of different areas of management as should strive to achieve their mutual sharing, close cooperation and mutual support to achieve the effect of higher cumulative impact, what can be called synergy.

In Ukraine, business education is still not adequately regulated by law: the concept of business education is absent in the law of Ukraine "On Higher Education". Instead we can find there several times mentioned "business incubators" and repeatedly more in framework manner, although from the first lines of the law it is

referred to the "cooperation of government agencies and businesses with higher education institutions". Also we can meet the "Business Council" as the consultative (advisory) department of the university.

As at the public, so at the private level of business education it should acquire increasingly international character. It is more than natural in the context of globalization – it is one of the main guarantees not only for experience gain but also bringing the professionals who are growing up in business education according to the world market demands. Thus prepared in Ukraine experts should know the requirements and demands of doing business in the world – how to establish international business projects and ready to effective international mobility of employees and most business experts – the market needs in the international transit not only of goods and services but also of consumers and manufacturers of these services.

Example of business education suggests that it is a way to maintain their own competitiveness in business. LLL (life long learning) is a permanent return of the businessmen to the educational resources to expand their own horizons, mastering the latest innovations in various fields for the highest possible (ideally at the "Six Sigma") effectiveness of own business.

Бизнес-образование в структуре менеджмент-образования и философии хозяйства (философско-образовательное осмысление)

Жигилевич Е.Ю.

Бизнес-образование является одним из современных и наиболее перспективных направлений предоставления экономического образования в широком смысле слова, а именно как философии хозяйства. Даже беглый обзор профессиональной экономической литературы показывает, что сам академический статус бизнес-образования до сих пор остается до конца не просветленным. Бизнес-образование нередко рассматривается также как элемент менеджмент-образования, то есть особый подвид теории управления. Кроме того, бизнес-образование представляет собой особый и очень важный, в определенном смысле парадигмальными пример образования в течение всей жизни. Конечной целью экономического образования является овладение экономической теорией как формированием у студента системы экономических знаний, тогда как бизнес-образование своей конечной целью имеет, прежде всего, подготовку успешного бизнесмена (бизнесвумен). Экономическое образование нужно как руководителям крупных государственных

предприятий и организаций, так и исполнителям-подчиненным, тогда как бизнес-образование нужно в большей степени для ведения собственного, частного дела. Бизнес-образование в мире оказывают преимущественно негосударственные, частные учебные заведения – в большинстве случаев многочисленные бизнес-школы. В Украине бизнес-образование до сих пор не урегулировано в должной мере законодательно: понятие бизнес-образования отсутствует в Законе Украины «О высшем образовании». Как на государственном, так и на частном уровне бизнес-образование должно приобретать все в большей степени международный характер. Это более чем естественно в условиях глобализации. Пример бизнес-образования свидетельствует о том, что это способ поддержания собственной конкурентоспособности в бизнесе. LLL (life long learning) – это постоянное возвращение бизнесмена к ресурсу образования для расширения собственного кругозора, овладение последними новинками в различных сферах для как можно более высокой (в идеале на уровне «шести сигм») эффективности собственного бизнеса.

Ключевые слова: бизнес-образование, экономическое образование, менеджмент-образование, образование в течение всей жизни, философия хозяйства, глобализация.

Business Education in The Structure of Management Education and Philosophy of Economy (Philosophical-educational Understanding)

Zhyhlevych O.

Business education is one of the most modern and perspective directions of the providing of an economic education in the broadest sense, namely as a philosophy of the economy. Even a cursory survey of professional economic literature shows that the very status of academic business education is still not fully clarified. Business education is also often seen as part of management education like an unique subspecies of management theory. In addition, business education is a special and very important, in a sense of the paradigm example of the life long learning. The ultimate goal of economic education is the mastery of economic theory as the formation of student as master in the system of economic knowledge, while business education has the ultimate aim, above all, in growing up of a successful businessman (businesswoman). Economic education is needed for leaders of large state enterprises and organizations and their staff, while business needs more education for those who do their own, private affairs. Business education in the world is provided mainly by non-governmental, private schools – in most cases, by many business schools. In Ukraine, business education is still not adequately regulated by law: the concept of business education is absent in the law of Ukraine "On Higher Education". As at the public, so at the private level of business education it should acquire increasingly international character. It is more than natural in the context of globalization. Example of business education suggests that it is a way to maintain their own competitiveness in business. LLL (life long learning) is a permanent return of the businessmen to the educational resources to expand their own horizons, mastering the latest innovations in various fields for the highest possible (ideally at the "Six Sigma") effectiveness of own business.

Keywords: business education, economic education, management education, life long learning, philosophy, economy, globalization.